

EX POZICE PERLORODKY

JANA SLEZÁKOVÁ

Ing. JANA SLEZÁKOVÁ

Pracovala na MŽP v územní i druhové ochraně. Několik let vedla zoologické záchranné programy na MŽP, přičemž se podílela na vzniku poslední etapy záchranného programu pro perlorodku říční. Nyní je projektová manažerka organizace Belec, z.s., kde vede mimo jiné projekty na ochranu perlorodky říční. Žije a také pracuje v Českém krase na pracovišti AOPK ČR.

Perlorodka říční - druh, který má v naší zemi těžiště svého výskytu v šumavských tocích, a přesto asociace se Šumavou se promítne jen zlomku z nás.

Žijí tu medializované druhy. Z řad bezobratlých je dlouhodobě v popředí zájmu odborné i laické veřejnosti skupina bezobratlého hmyzu zvaná „kůrovec“. Pak již s mnohem menší intenzitou následují velké šelmy nebo kopytníci. Zkuste hledat informace o perlorodce na webových stránkách parku. Ne, že by nebyly, ale jsou ukryté v plánech péče nebo projektových dokumentech.

Mohla by být ikonou čistoty vod, ochrany mlžů, oligotrofních ekosystémů. Stačí se rozhodnout a ukázat veřejnosti její příběh. Dnes už není nutnost chránit ji utajením před lovcí perel. Razantní snížení početnosti perlorodek, minimalizovalo šanci nálezu. Při známém poměru 1:10 000, což zhruba odpovídá celkové početnosti populace perlorodky v ČR, se současný lov přesunul do levných čínských e-shopů.

Výskyt na území chráněné krajinné oblasti Šumava a v Národním parku Šumava není náhoda. Perlorodka zde přežila z dob, které byly mlžům libujících si v pitné vodě přirozených toků přívětivější, a to i dále po tocích Vltavy, Blanice nebo Otavy. Jejím biotop jsme v podstatě nenávratně zničili či značně narušili a pouze tam, kde se vliv osídlení na kvalitě prostředí neprojevil tak ničivě, zůstaly krátké úseky v horních povodích toků Šumavy nebo Novohradských hor. Ale ani zde se zdaleka nejedná o optimální stav.

Perlorodka v roli bioindikátoru nám ukazuje kondici prostředí a souvislosti, které na první pohled nejsou zřejmé (např. fragmentace Labe už v dobách první republiky, vytěžení lesních porostů o dvě století nazpět s následnou plošnou výsadbou smrkových monokultur, vysoušení mokřadů v nivách řek a jejich zemědělské obhospodařování) s těmi zjevnými, jako je přímé znečištění průmyslovými či komunálními odpadními vodami.

Smyslový chodník s kamennou skulpturou. Foto: Jana Slezáková

Dřevořezba kolonie od Ivo Stehlíka. Foto: Jana Slezáková

V Belecí jsme se rozhodli podpořit aktivní ochranu rozmanitou interpretací, proto jsme perlořodce postavili sochu. Ne jako pomník, ale jako upoutávku jejího životního příběhu na okraji naší společnosti. Přibližujeme ji co nejširší veřejnosti. Propojením práce v několika projektech vznikla **expozice perlořodky**.

Ve vltavském luhu stálo stavení využívané jako terénní stanice. Vzhledem ke skutečnosti, že k nejbližší živé perlořodce je to pár kilometrů, se sem soustředí výzkum a praktická ochrana. Propojují se zde týmy všech zapojených organizací. Kromě Belece a domácích z národního parku zde působí odborníci z Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka, České zemědělské univerzity v Praze a další. Objekt po rekonstrukci dostal přívětivější vzhled, ale i možnost vybudování vnitřní expozice, pro průvodcované skupiny návštěvníků a EVVO programů. Venku se turisté zastavovali a v sezóně jejich počty a otázky začaly narušovat soustředění výzkumníků. Dnes otázky, i ty nevyčtené, zodpovídají dva panely s kompletním rozsahem informací od historie až po detaily perlořodčího života. Zájem předčil očekávání a pro zahraniční turisty byla dodatečně vytvořena jazyková adaptace na webu, přístupná přes QR kód.

Vizuální informace jsou dobré, ale když se přidají smysly, zážitek je intenzivnější a lépe se fixuje v paměti prožitků. Proto jsme vyprojektovali smyslový chodník s dřevěnou perlořodčí skulpturou. Nalezení a zapojení místního umělce Ivo Stehlíka se zúročilo i díky jeho přesahu do oboru biologie a znalostmi perlořodky. Ivo Stehlík i jeho žena jsou průvodci při splouvání Teplé Vltavy a tak

i spolupracují s kolegy výzkumníky. Dílo bylo zadané, ale pak přišla změna. Nalezení kamene - perlořodky. Tvar a struktura přesné, životnost nekonečná. Rozhodli jsme se pro změnu projektu a před hydrobiologickou stanicí za obcí Dobrá stojí kamenná skulptura perlořodky. Ta je zasazená do říčního dna. Smyslový chodník pro bosé nohy je vytvořený z několika typů říčních substrátů, kde perlořodky žijí, a protože v kamenném dně je jim nejlépe, perlořodka je osazena přímo mezi vltavské valouny. O dřevořezbu jsme nepřišli a pan Stehlík proměnil kus dubového kmene

v náhled do kolonie perlořodek a osadil jej také do autentického štěrkopískového dna. Pro nejméně frekventované místo na řece Vltavě - Soumarský Most, začátek úseku s povinnou registrací lodí z důvodu regulace splouvání, jsme nechali vyrobit interaktivní prvek. Na loďování, vyřizování registrací, čekání na svůj čas vyplutí vede ke kumulaci osob a je zde prostor k zabavení. Zacílili jsme na děti kuličkolamem, informaci o hře si přečtou i dospělí a dozví se většinou netušenou informaci o parazitickém vztahu perlořodky a pstruha. Jistě je to něco pro rybáře, kteří se primárně obávají o zdraví říčních pstruhů a bohužel i vandaly. Prvek utrpěl první rýpance nožem během prvního měsíce provozu. Ale za jednu sezónu se s prvkem seznámí víc osob, než někde v odlehle přírodě za několik let.

Realizace žijí i vlastním životem virtuálního prostředí. Webové stránky v roli hlavního informačního kanálu rozvíjí sociální síť pro běžnou komunikaci v lidsky vstřícné podobě. Vše nově podporují videa a hry, tedy vizuální edukativní lákadla online prostředí.

Děkujeme za spolupráci Státnímu fondu životního prostředí a Národnímu parku Šumava. V organizaci Beleco jsme propojili osvětové aktivity projektů „Program propagace a podpory perlořodky říční pro návštěvníky ZCHÚ a území NATURA 2000“ a „Ochrana populace perlořodky říční v NP Šumava“.

Vzdělávací kuličková atrakce na Soumarském mostě. Foto: Jana Slezáková